

Μέγας Αλέξανδρος, κατακτητής ή εκπολιτιστής;

/ [Γνώμες](#)

Για τον Μέγα Αλέξανδρο γράφτηκαν πάρα πολλά. Μέσα όμως σε αυτά υπάρχουν και αιχμές για τις κατακτήσεις των λαών που υπέταξε. Ο προβληματισμός είναι λογικός. Τί εκπολιτιστής είναι ο Μ. Αλέξανδρος αφού τους κατέκτησε με την δύναμη των όπλων. Συνεπώς είναι και αυτός ένας από τους τόσους κατακτητές, όπως ο Ιούλιος Καίσαρας των Ρωμαίων, ο Ναπολέον των Γάλων, Ο Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής των Τούρκων. Το σωστό όμως είναι ότι από κατακτητή σε κατακτητή υπάρχει μεγάλη διαφορά. Ασφαλώς η κατάκτηση είναι υποδούλωση, είναι απώλεια της ανεξαρτησίας των λαών και δεν μπορεί να είναι κάτι τέτοιο αρεστό. Κι όμως μπορεί ακόμη και από βαριά δουλεία να προκύψει κάτι καλό. Από την κοπριά βγαίνουν τριαντάφυλλα. «Ουδέν κακόν αμιγές καλού» λέγανε οι αρχαίοι. Το καλό προέρχεται από το πολιτιστικό επίπεδο των κατακτητών.

- Γράφει ο Μιχάλης Κουτσός, Φιλόλογος – Συγγραφέας

Φυσικά η ελευθερία είναι πάνω από όλα και οι σκλαβωμένοι Έλληνες είχαν απόλυτο δίκιο, όταν έλεγαν:

«καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή,

παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή».

Κι όμως αυτή η σκληρή σκλαβιά και ο ανελέητος εξισλαμισμός χαλύβδωσε την θέληση των σκλαβωμένων Ελλήνων, τους έκανε να στηριχτούν στα πόδια τους που ήταν ο Ελληνισμός και η Ορθοδοξία, και να μπορέσουν να αποτινάξουν τον ζυγό ύστερα από εκατοντάδες χρόνια. Και φυσικά δεν συγκρίνονται τα αρνητικά μπροστά στην πληθώρα των αρνητικών κάτω από έναν βάρβαρο κατακτητή.

Ο Μέγας Αλέξανδρος κατακτητής

Εδώ πρέπει να κάνουμε μια βασική διευκρίνιση: Οι κατακτήσεις στην αρχαιότητα δεν ήταν κάτι επιλήψιμο, γιατί η νοοτροπία και οι πολιτικές πρακτικές δεν ήταν ίδιες με τις σημερινές. Με την επίδραση του Χριστιανισμού κατά πρώτο λόγο και του Ελληνικού πολιτισμού κατά δεύτερο λόγο αναδείχτηκαν τα δικαιώματα των ανθρώπων και των λαών κι έτσι η ελευθερία και η ανεξαρτησία των λαών αποτελεί υψίστη προτεραιότητα. Στην αρχαιότητα όποιος ήταν πιο δυνατός μπορούσε να κατακτήσει τον αδύνατο αν αυτό ήταν δυνατό χωρίς αυτό να είναι αδικία. Έτσι δικαιολογούνται οι διαμάχες και οι κατακτήσεις των αρχαίων πόλεων, οι οποίες υιοθέτησαν έναν αγώνα επιβίωσης και επικράτησης έναντι των άλλων. Αυτό ακριβώς το σχήμα έφερε στο φως της οικουμένης ο Μέγας Αλέξανδρος, ο οποίος στην χρεωκοπία των ελληνικών πόλεων προβάλλει τον στιβαρό ηγέτη, ο οποίος με αποφασιστικότητα μεγαλουργεί.

Τα πράγματα λοιπόν αλλάζουν με τους Μακεδόνες. Βέβαια και πιο μπροστά έγινε η

προεργασία με τον Ισοκράτη, ο οποίος προέτρεπε την ένωση των Ελλήνων κατά των Περσών, οι οποίοι αποτελούσαν τον διαρκή κίνδυνο για την ανεξαρτησία τους ύστερα από τους Περσικούς πολέμους που επιχείρησαν. Ο αγώνας κατά των Περσών ήταν μια επιβεβλημένη προσπάθεια για την επιβίωσή τους αλλά και μια πράξη εκδίκησης για τα κακά που τους προκάλεσαν. Έμενε να βρεθεί ο κατάλληλος αρχηγός που θα ένωνε τους Έλληνες εναντίον τους. Κι αυτός βρέθηκε. Ήταν ο Φίλιππος ο βασιλιάς της Μακεδονίας, οποίος προετοίμασε αυτήν εκστρατεία με το να ενώσει όλους τους Έλληνες, και στη συνέχεια ο γιος του, ο Αλέξανδρος, ο οποίος πραγματοποίησε τα όνειρα του Ισοκράτη για μια κοινή εκστρατεία κατά των Περσών.

Η προέλαση του Μ. Αλεξάνδρου μέχρι τα βάθη της Ασίας και η κατάλυση του Περσικού κράτος φάνταζε ως ουτοπία κι όμως την πραγματοποίησε ο Μ. Αλέξανδρος. Και γι' αυτό είχε γίνει η κατάλληλη προετοιμασία. Η μαθητεία του Αλέξανδρου στον Αριστοτέλη ήταν καθοριστική. Κοντά σε αυτόν τον σοφό δάσκαλο έμαθε να αγαπά όλες τις επιστήμες αλλά προπαντός έμαθε να σέβεται τον άνθρωπο και τα δικαιώματά του. Εκτός αυτής της προετοιμασίας υπήρξε και άλλη, η πολιτική και στρατιωτική. Ο Αλέξανδρος κοντά στον πολύπειρο και δεξιότεχνη πατέρα του Φίλιππο, έμαθε να ελίσσεται και να παίρνει με το μέρος του ακόμη και τους εχθρούς του. Στρατιωτικά εκπαιδεύτηκε στην λοξή φάλαγγα του Επαμεινώντα ήδη από την πρώτη νίκη των Μακεδόνων κατά των υπόλοιπων Ελλήνων στην Θήβα, όπου εικοσαετής ακόμη έδειξε παράτολμο θάρρος, και στη συνέχεια συγκάλεσε το Κοινόν των Ελλήνων, δηλαδή την Ομοσπονδία Ελληνικών πόλεων, που είχε ιδρύσει ο πατέρας του Φίλιππος μετά την μάχη της Χαιρώνειας στο Συνέδριο της Κορίνθου.

Η πολεμική μηχανή του Μεγάλου Αλεξάνδρου στηρίζονταν στην Μακεδονική φάλαγγα των «πεζέταιρων» με την μακριά σάριζα των 6 μέτρων αλλά κυρίως στο εκπαιδευμένο ιππικό των «εταίρων», που επανδρώνονταν από ευγενείς Μακεδόνες, όλοι φίλοι του καθώς και στην Λοξή Φάλαγγα, την οποία πήρε ο Φίλιππος από τον Επαμεινώνδα, όταν ήταν όμηρος στην Θήβα. Ένα ουσιαστικό στοιχείο στην συγκρότηση του μακεδονικού στρατού είναι οι φιλικές σχέσεις και οι κοινές ασκήσεις που έκανε ο Μ. Αλέξανδρος με τους στρατιώτες και ιδιαίτερα με τους εταίρους του ιππικού, πράγμα που αποδείχτηκε στην επίπονη διάβαση της ερήμου Γεδρωσίας παρόλες τις μεγάλες του απώλειες. Ακόμη η αποφασιστικότητα και το παράτολμο θάρρος που χαρακτήριζαν τους συνεργάτες και ιδίως τον ίδιο αποτελεί βασικό παράγοντα στις νίκες που κατήγαγε. Τέλος η διπλωματικότητα και η ευφάνταστη στρατηγική συνετέλεσαν αποφασιστικά στην επιτυχία των δύσκολων στρατιωτικών του επιχειρήσεων.

Αυτά είναι πολλοί ουσιαστικοί παράγοντες επιτυχίας, όμως αυτό δεν σημαίνει ότι δεν συναντούσε δυσκολίες αλλά τις έλυνε με ευφυή τρόπο. Στον Γρανικό η παράτολμη διάβαση και η αιφνίδια έξοδος του ιππικού που ηγείτο ο ίδιος καθόρισαν την πρώτη σημαντική νίκη κατά των Περσών Σατραπών της Μ. Ασίας. Ούτε ο Γόρδιος δεσμός, για τον οποίο υπήρχε φήμη ότι όποιος τον λύσει θα κυριαρχήσει στην Ασία, ούτε αυτός τον σταμάτησε αλλά τον έκοψε και διέδωσε ότι τον έλυσε. Η πολιορκία της Τύρου κράτησε έξι μήνες αλλά μπόρεσε με τις πολιορκητικές του μηχανές τελικά να την καταλάβει. Στο ιερό του Άμμωνα της Αιγύπτου χαρακτηρίστηκε υιός του Άμμωνα, πράγμα που το εκμεταλλεύτηκε και αργότερα, όταν θέλησε να θεοποιήσει και τον εαυτό του. Οι Αιγύπτιοι σοφοί ιερείς του Άμμωνα είπαν εκείνο το σπουδαίο λόγο: «εσείς οι Έλληνες είστε και θα παραμείνετε η αιώνια νεότητα του κόσμου» προφανώς παρακινούμενοι από τον νεαρό αλλά τολμηρό κατακτητή Αλέξανδρο.

Ακολουθούν οι μεγαλειώδεις νίκες στην μάχη της Ισού, όπου ο Δαρείος φυγομάχησε και άφησε την οικογένειά του στα χέρια του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος τους φέρθηκε βασιλικά όχι δουλικά. Ακολουθεί η μάχη στα Γαυγάμηλα, η πτώση των Σούσων και η κατοχή του μεγάλου περσικού θησαυρού των ανακτόρων καθώς και της Περσέπολης. Περνάει τον Ινδό ποταμό και στον άλλο ποταμό Υδάσπη αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τον Πώρο με τους ελέφαντες, που τους είχε όπως αργότερα οι στρατοί τα άρματα μάχης. Ο μόνος ηγέτης που έμεινε ήταν ο Βήσσος της Βακτριανής, ο οποίος δολοφόνησε τον Δαρείο αλλά και ο ίδιος σκοτώθηκε κατά διαταγή του Μ. Αλεξάνδρου μετά την σύλληψή του. Εκεί όμως στασιάζουν οι κουρασμένοι Μακεδόνες και ο Μ. Αλέξανδρος αποφασίζει να επιστρέψει.

Ο Μέγας Αλέξανδρος εκπολιτιστής

Εκπολιτισμό έχουμε όταν ένας λαός με ανώτερο πολιτισμό επιδράσει σε έναν άλλο με κατώτερο πολιτισμό. Στην προκειμένη περίπτωση ο ανώτερος ήταν ο ελληνικός και ο κατώτερος ο πολιτισμός των «βαρβάρων», δηλαδή των Περσών και των άλλων λαών. Αυτοί οι άλλοι λαοί, Πέρσες, Βαβυλώνιοι κλ. Είχαν υποτιμηθεί από τους Έλληνες και από τον ίδιο τον Μ. Αλέξανδρο, ο οποίος όμως, όταν τους γνώρισε, τους θαύμασε και άλλαξε γνώμη σε βαθμό που να σεβαστεί τον πολιτισμό τους. Και δεν ήταν το μόνο των κατακτημένων λαών που σεβάστηκε. Σεβάστηκε και την θρησκεία τους και την διοικητική τους οργάνωση, όπου λειτουργούσε αποτελεσματικά, αλλά και γενικότερα τα ήθη και τα έθιμα.

Η «εντολή» του Κοινού των Ελλήνων ήταν να νικήσουν τους Πέρσες και να τους προσαρτήσουν στους Έλληνες. Με την τροπή όμως που πήραν τα πράγματα ο Μ. Αλέξανδρος αναγκάστηκε να αλλάξει στρατηγική, διότι, παρόλο ότι είχε αποτελεσματικό σύστημα διοίκησης, κατάλαβε ότι ένα τόσο εκτεταμένο κράτος δεν θα μπορούσε να διοικηθεί με αυτόν τον τρόπο. Κράτησε λοιπόν την διοικητική μηχανή των Σατραπών, όπου υπήρχε, και τους ηγεμόνες των λαών πάντα φυσικά με την επιτήρηση της Μακεδονικής φρουράς. Παράλληλα υιοθέτησε και τις θρησκευτικές τους δοξασίες και τις τοπικές ενδυμασίες θέλοντας κατ' αυτόν τον

τρόπο να αντιμετωπίζει την εχθρότητα και να δημιουργήσει φιλική ατμόσφαιρα. Πρόκειται για μεγαλεπίβολη στρατηγική, την οποία μόνον ένα Μ. Αλέξανδρος θα μπορούσε να την σχεδιάσει και να την εφαρμόσει.

Το μεγαλοφυές όμως έργο είναι η ίδρυση ελληνικών πόλεων μέσα στα βάθη της Ασίας. Λέγεται ότι ιδρύθηκαν 30 ελληνικές πόλεις τουλάχιστον με το όνομα Αλεξάνδρεια. Αυτές οι πόλεις ήταν κέντρα ελληνικού πολιτισμού και τον μετέδιδαν σε όλους τους γειτονικούς λαούς, οι οποίοι γι' αυτό δέχτηκαν σοβαρή επίδραση από αυτόν. Μερικοί πικρόχολοι σχολιαστές μεταξύ αυτών και ο ιστορικός Πολύβιος ρίχνει την αιτία της κατάκτησης της Ελλάδας από τους Ρωμαίους στον Μέγα Αλέξανδρο, διότι εξασθένησε τις ελληνικές πόλεις από στρατιωτικές δυνάμεις και έτσι δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν τους Ρωμαίους. Αυτή είναι κοντόφθαλμη κριτική, διότι ο Πολύβιος αλλά και οι σύγχρονοί τους δεν μπόρεσαν να καταλάβουν την μεγάλη προσφορά του Μ. Αλεξάνδρου στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Καταρχάς μπορεί το έργο του να έγινε από ένα πρόσωπο χωρίς να υπάρχει ο άξιος συνεχιστής, όμως οι ρίζες το ελληνικού πολιτισμού ήταν πολύ βαθιές και ουσιαστικές. Πρόκειται για τον ελληνιστικό πολιτισμό που άνθησε στην ελληνιστική περίοδο, δηλαδή τρεις αιώνες προ Χριστού. Στην διάρκεια αυτής της περιόδου το δένδρο του ελληνικού πολιτισμού γιγάντωσε και έδωσε πλούσιους καρπούς. Οι Ασιατικοί λαοί γνώρισαν έναν ανώτερο πολιτισμό, ο οποίος στηρίζεται στην ελευθερία του ανθρώπου και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτός είναι ο λόγος της εύκολης επικράτησης του Μ. Αλεξάνδρου σε τόσες πολλές περιοχές με αξιόμαχο στρατό. Οι λαοί αυτοί καταπιέζονταν από τα δεσποτικά καθεστώτα που είχαν και με τον Μ. Αλέξανδρο έπνευσε ένας αέρας ελευθερίας και αξιοπρέπειας.

Όμως δεν ήταν μικρή και η επίδραση του ελληνικού πολιτισμού, που ήταν ελληνιστικός εκείνη την εποχή, στον Ρωμαϊκό πολιτισμό, ώστε να μιλάμε για έναν ελληνορωμαϊκό πολιτισμό και στη συνέχεια έναν ευρωπαϊκό. Ο κλασικός πολιτισμός των Αθηνών δεν μπόρεσε να εισδύσει στην Ανατολή, ενώ στη Δύση άργησε να επιδράσει σε αυτήν και η εύκολη στη συνέχεια αποδοχή του οφείλονταν στον ελληνιστικό πολιτισμό με την μορφή του ελληνορωμαϊκού που είχε προηγηθεί.

Η αιτία αυτής της επιτυχίας του ελληνιστικού πολιτισμού εντοπίζεται στην οικουμενικότητα του, την οποία προώθησε και εδραίωσε ο ίδιος ο Μ. Αλέξανδρος και στην οποία στηρίχτηκε για να αποκτήσει και ο Χριστιανισμός την οικουμενικότητα με βασικό συντελεστή την ελληνική γλώσσα στην Κοινή Αλεξανδρινή της μορφή. Οικουμενικότητα χωρίς τον Μέγα Αλέξανδρο και χωρίς τα διδάγματα του ελληνικού πολιτισμού δεν μπορεί να υπάρχει. Η οικουμενικότητα

της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας υστερούσε και ουσιαστικά έναντι του ελληνικού πολιτισμού και ποιοτικά στο είδος του πολιτισμού. Και όχι μόνο αυτή αλλά και οι άλλες μορφές οικουμενικότητας υστερούν απέναντι στην ανωτερότητα της αλεξανδρινής οικουμενικότητας.

Συμπέρασμα

Ο Μέγας Αλέξανδρος ασφαλώς ήταν ένας κατακτητής, αλλά συγχρόνως και ένας εκπολιτιστής. Τις ωφέλειες του προκάλεσε με τις κατακτήσεις του ήταν τόσο πολλές και ευεργετικές για την ανθρωπότητα ώστε να του συγχωρείται η όποια βία χρησιμοποίησε στην κατάκτηση των λαών. Μόνο ο Χριστιανισμός δεν χρησιμοποίησε βία αλλά στηρίχτηκε στην ελεύθερη θέληση και υποδοχή του μηνύματος της ειρήνης του Ευαγγελίου.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό το παρακάτω ποίημα του Καβάφη για την στενομυαλιά και την διστακτικότητα της Σπάρτης για την πανελλήνια εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου.

«Αλέξανδρος Φιλίππου και οι Έλληνες πλην Λακεδαιμονίων»

Μπορούμε κάλλιστα να φανταστούμε
πως θ' αδιαφόρησαν παντάπασι* στην Σπάρτη
για την επιγραφήν αυτή. «Πλην Λακεδαιμονίων»,
μα φυσικά. Δεν ήσαν οι Σπαρτιάται
για να τους οδηγούν και για να τους προστάζουν
σαν πολυτίμους υπηρέτας. Άλλωστε
μια πανελλήνια εκστρατεία χωρίς
Σπαρτιάτη βασιλέα γι' αρχηγό
δεν θα τους φαίνονταν πολλής περιωπής*.
Α βεβαιότατα «πλην Λακεδαιμονίων».

Είναι κι αυτή μια στάσις. Νιώθεται*.

Έτσι, πλην Λακεδαιμονίων στον Γρανικό·
και στην Ισσό μετά· και στην τελειωτική
την μάχη, όπου εσαρώθη* ο φοβερός στρατός
που στ' Άρβηλα συγκέντρωσαν οι Πέρσαι:
που απ' τ' Άρβηλα ξεκίνησε για νίκη, κι εσαρώθη.

Κι απ' την θαυμάσια πανελλήνιαν εκστρατεία
την νικηφόρα, την περίλαμπρη,
την περιλάλητη, την δοξασμένη

ως άλλη δεν δοξάσθηκε καμιά,
την απaráμιλλη*: βγήκαμ' εμείς·
ελληνικός καινούριος κόσμος, μέγας.

Εμείς· οι Αλεξανδρείς, οι Αντιοχείς,
οι Σελευκείς, κι οι πολυάριθμοι
επίλοιποι* Έλληνες Αιγύπτου και Συρίας,
κι οι εν Μηδία, κι οι εν Περσίδι, κι όσοι άλλοι.
Με τες εκτεταμένες επικράτειες*,
με την ποικίλη δράση των στοχαστικών προσαρμογών*.
Και την Κοινήν Ελληνική Λαλιά*
ως μέσα στην Βακτριανή την πήγαμεν, ως τους Ινδούς.

Για Λακεδαιμονίους να μιλούμε τώρα!

Πηγή: pemptousia.gr